

Ez a misztikus költői élményértelmezés szakítás a klasszikus, «világos» racionalizmussal és plaszticitással, szakítás végső következtéseiben egy egész kifejezésbeli hagyománnyal, új nyelvi követelmények proklamálása: a kifejezés pontossága, világossága helyett a hangulati, zenei, hallucinatív és asszociációs elemek kultuszát hozza magával. Első preludiuma az «új idők új dalainak», Ady nyelvet és stílust felbontó és újraformáló «stílmromantikájának».

* * *

«Magyar világosság»: a kísérlet a téma egy részletének legfeljebb csak néhány részletkérdésére térhetett ki. Mert magában ebben a korban is foglalkozni kellene még azzal az «*álomesztétikával*», amely a reális valóság helyett a nála szebb és költőhöz méltóbb álmot, a lírai «hazugságot» hirdeti s ezzel együtt az «álom» homályosságát a nappal klasszikus világosságával szemben. Álomvilág, az élet álom: ezek a gondolatok épügy szellemi úttörői a szimbolizmusnak úgy, amint *Kiss József*, *Palágyi*, *Komjáthy* lírájában megtestesülnek, mint maga a sokat emlegetett *panteizmus*, amely az addig határozott körvonalú világot az «eszme», a szubjektív értelmezés páráival vonja be. És épügy, mint az az újfajta *szerelemérzés*, amely a szerelem családias, biedermeier realizmusa helyett az illegitim szerelem homályos, szavakba nehezen foglalható mámoraiiba száll alá, a vérnek abba a rőtragyogású poklába, ahonnét Ady Léda-versei zengenek fel. Ady és a Nyugat ezek nélkül a sokszor lebecsült előzmények nélkül nem képzelhető el. Nem képzelhető el a realizmusból szimbolizmusba váltó nagy lélektörténeti forduló. S nem képzelhető el ezek nélkül a stíluskezdemények és eszmei «előmunkálatok» nélkül az a nagy stílustörténeti forduló sem, amelynek leglényegesebb jellemzője éppen a világossággal szemben a racionális szempontból homályos, a racionális világosság ledöntése és az érzelmi világosság trónraemelése. Ady minden újszerűsége mellett is újítók után következett s az út, amire lépett, nem volt töretlen. Az ő fénye homályba borítja a kezdeteket, de azért azokról elfeledkezni igazságtalanság. Az út már nyitva állt, idegen ösztönzésekre nem volt olyan égető szükség, mint nem egyszer feltűntetik s a francia példáknál bizonyára sokkal jelentősebbek a hazai előzmények. Ady és a kor többi nagy lírikusa már utódok is s Ady csak a zseni teljességével zengte ki azt, ami Arany halála óta egyre ért és forrott a magyar költészetben. Az ő értékéből ez nem von le semmit, az elődökére viszont új világosságot derít.

K E N Y É R.

Kirakatban két szép kenyér,
egyik barna, másik fehér.
Bennem boldog öröm éled
s azt kiáltja: Élet! Élet!

Testvéreim, miért féljünk?
van kenyерünk, vele éljünk,
benne teljes minden csoda,
föld ereje, nap mosolya.

Édes hazánk, Magyarország,
kenyerüinktől szép az orcad,
mert legjobb a magyar kenyér,
akár barna, akár fehér.

Búza földön hogyha járok,
szétekintek, meg-megállok,
kalapomat megemelem,
Rádgondolok, jó Istenem.

Csomorkányi Pál.